

SÄKERHETSPOLISEN

Företagsspionage

Rapport 1 /2004

1	INLEDNING	3
2	ASIEN	4
2.1	ÖKAT FÖRETAGSSPIONAGE	4
2.2	FÖRBUD MOT MOBIL MED INBYGGD KAMERA.....	4
2.3	JAPANSKA FÖRETAG FÖRSÖKER FÖRHINDRA FÖRETAGSSPIONAGE.....	4
2.4	JAPANSK FORSKARE ANKLAGAD FÖR SPIONAGE NEKAR UPPSÅT	4
3	NORDAMERIKA.....	5
3.1	FORSKNINGSPROJEKT FINANSIERAT AV PENTAGON	5
3.2	BOEING MISSTÄNKTS FÖR FÖRETAGSSPIONAGE.....	5
3.3	TELEKOMBOLAG STÄMS FÖR FÖRETAGSSPIONAGE.....	5
3.4	ANSTÄLLD KRITISERAR FÖRETAGETS DATASÄKERHET.....	5
3.5	FÖRE DETTA ANSTÄLLD MISSTÄNKT FÖR FÖRETAGSSPIONAGE	6
3.6	AMERIKAN HEMSKICKAD FRÅN BRASILIEN	6
3.7	FÖRETAGSSPIONAGE HOS BAGERI.....	6
4	EUROPA.....	7
4.1	RAPPORTERAD ÖKNING AV FÖRETAGSSPIONAGE	7
4.1.1	<i>Rumänien</i>	7
4.1.2	<i>Tyskland</i>	7
4.2	LÄKEMEDELSKONCERN ANKLAGAS FÖR FÖRETAGSSPIONAGE.....	7
4.3	RÄTTEGÅNG OM FÖRETAGSSPIONAGE I FINLAND.....	7
4.4	SPIONAGE I BRITTISK FÖRSVARINDUSTRI.....	8
4.5	SPANSK FOTBOLLSKLUBB AVLYSSNAD	8
4.6	FÖRE DETTA ANSTÄLLD ÅTALAD FÖR STÖLD.....	8
4.7	TILLVERKNINGSFÖRETAG STÄMDE KONKURRENT	8
4.8	DOM I SPIONAGET MOT ERICSSON	8
4.9	SVENSKA AMBASSADER AVLYSSNADE	9

1 Inledning

De fall av företagsspionage som har uppmärksammats i media under året 2003 har berört flera områden, både affärsmässigt och geografiskt. Några av artiklarna har fokuserat på Asien. Dessa länder har en stark teknisk utveckling och riskerar att utsättas för spionage både av sina grannländer och av konkurrenter i väst. Samtidigt har de en förhållandevis stor andel gästforskare och yrkesarbetande verksamma i länder utanför Asien, vilka i ett par fall har uppmärksammats i samband med företagsspionage. Företagsspionage används på så sätt för att minska ett lands FoU-kostnader och samtidigt kunna konkurrera internationellt inom områden som IT och bioteknik. Ofta är det fall av företagsspionage med anknytning till USA och amerikanska intressen som väckt uppmärksamhet. Det kan ha en naturlig förklaring i och med den dominans av amerikanska källor som råder i media inom detta område. Det kan också spegla landets inom flera områden ledande industri och stora satsningar på FoU, vilket gör amerikanska företag och amerikansk forskning begärliga mål för företagsspionage.

2 Asien

2.1 Ökat företagsspionage

Enligt säkerhetskonsulter i Hongkong ökar förekomsten av företagsspionage i Asien, delvis beroende på den rådande ekonomiska nedgången i världsekonomin. I och med denna ökning finns också en växande marknad för teknisk utrustning användbar för företagsspionage. Denna utrustning tenderar att bli allt mer avancerad och företag rekommenderas därför att vara uppmärksamma på nya produkter som skickas eller tas med till arbetsplatsen. Företagsgåvor som till synes verkar helt oskyldiga som miniräknare och pennor kan i själva verket innehålla utrustning för t.ex. avlyssning.¹

2.2 Förbud mot mobil med inbyggd kamera

Telekommunikationsföretaget Samsung förbjuder nu användandet av mobiltelefoner med inbyggd kamera i vissa delar av sina fabriker. Anledningen är företagsledningens rädsla att dessa kan komma att användas för spionage. Mobiltelefoner med inbyggd kamera blir allt vanligare och restriktioner för användning kan vara relevant i känsliga företagsmiljöer samt på stora arbetsplatser med mycket personal och besökare.² Även tyska Volkswagen har av samma anledning förbjudit användning av mobiltelefoner med inbyggd kamera i sina fabriker.³

2.3 Japanska företag försöker förhindra företagsspionage

Japanska företag har börjat inse riskerna med att bli dömda och skadeståndsskyldiga för företagsspionage och försöker nu hindra anställda från att ta med sig hemlig konkurrentinformation in i företaget. En anställd som stjälar och tar med sig information från en tidigare arbetsgivare, som sedan används i exempelvis tillverkningsprocessen, kan få stora rättsliga och ekonomiska konsekvenser för det nya företaget. Fenomenet har uppmärksamrats efter det att flera japanska forskare har anklagats för spionage när de har tagit med sig eller delat med sig av forskningsresultat från amerikanska universitet där de varit verksamma.⁴

2.4 Japansk forskare anklagad för spionage nekar uppsåt

Enligt nyhetsbyrån AP har en japansk forskare åtalats för spionage och stöld av DNA-prover under tiden han var verksam i USA. Forskaren skall ha bett en japansk kollega verksam vid ett amerikanskt universitet att förvara materialet åt honom. Denna kollega har sedermera dömts för att ha lämnat falsk information till FBI vid utredningen men nekar till anklagelser om spionage. National Institutes of Health, som finansierar stor del av amerikansk forskning, förbjuder personer som dömts för brott att delta i bidragsfinansierad forskning under tre år. Det kan medföra att den japanska forskare som förvarade materialet åt sin kollega får svårt att fortsätta sin akademiska karriär i USA, trots att han nekar uppsåt.⁵

¹ South China Morning Post "Increase in employees who spy on their companies", 030324

² DI "Slutfotat i kameramobilfabriken", 030707

³ RDSL Europe "Germany – VW bans camera phones from plants", 030804

⁴ Nikkei Report (The Nihon Keizai Shimbun Monday morning edition) "Intellectual property: Firms shaken by own use of corporate secrets", 030421

⁵ Associated Press Newswires "Researcher once accused of espionage says he was trying to help a friend", 030617

Ovanstående visar på vilka stora skillnader det finns både juridiskt och forskningsmässigt mellan olika länder. I Japan finns en mycket större öppenhet inom forskningsvärlden i jämförelse med USA där det tydligt regleras vem som äger viss forskning och tillhörande resultat.

3 Nordamerika

3.1 Forskningsprojekt finansierat av Pentagon

LifeLog är ett forskningsprojekt finansierat av Pentagon syftande till att skapa en databas innehållande uppgifter om medborgarna och deras rörelsemönster. Projektet genomförs av det amerikanska försvarets forskningsinstitut DARPA och är ett led i den amerikanska terroristbekämpningen. Projektet har kritiserats av medborgarrättsliga organisationer som är oroade över vilka konsekvenser projektet skall få för den personliga integriteten.⁶

3.2 Boeing misstänks för företagsspionage

Den amerikanska flygplanskoncernen Boeing har under året omgärdats av en rad skandaler gällande företagsspionage och mutor.⁷ Boeing misstänks bland annat olagligen ha kommit över och använt sig av hemlig företagsinformation från konkurrenten Lockheed Martin. Enligt uppgifter i TT skall en ingenjör som fick anställning vid Boeing vid anställningsintervjun ha visat upp hemliga dokument från den före detta arbetsgivaren. Enligt samma person, som sedermera blev avskedad från Boeing, skall företaget systematiskt ha letat efter och använt sig av hemligheter om andra företag.⁸ Som en följd av anklagelserna har det amerikanska flygvapnet valt att skjuta upp en stor flygplansorder hos Boeing, värd närmare 140 miljarder kronor.⁹

3.3 Telekombolag stäms för företagsspionage

Ett amerikanskt telekombolag har stämt en av sina konkurrenter för att denna skall ha kommit över två prototyper av företagets mobiltelefoner och utfört produkttester av dessa. Företaget skall även ha publicerat testresultaten och kommit över hemlig nätverksinformation men nekar till anklagelserna om företagsspionage.¹⁰

3.4 Anställd kritiserar företagets datasäkerhet

En anställd vid ett kanadensiskt mjukvaruföretag upptäckte namnet på ett trettiotal myndighetsanställda i företagets databas för säljsupport. Den aktuella myndigheten brukar normalt var mycket restriktiv med att lämna ut namn på anställda och mannen ifråga fann det därför anmärkningsvärt att hans företag förvarade dessa uppgifter öppet. Han ansåg det än mer anmärkningsvärt i och med att företaget har anknytning till utlandet, i det här fallet Kina, gällande både försäljning och teknisk produktutveckling. Företaget sade senare upp den anställde på grund av dåligt säljresultat. Självt hävdar han att uppsägningen berodde på att han påpekat vad han ansåg vara bristande säkerhet inför företagets ledning.

⁶ Computer Sweden "Pentagon spionerar" 030526, "Storebror ser allt", 030528

⁷ Efter att denna rapport sammanställdes har det framkommit uppgifter att företagets chef avgått i december 2003 på grund av ovan nämnda händelser. The Australian "Boeing in a flap as chief bales out", 031203

⁸ GP "Lockheed Martin stämmer Boeing", 030611, TT "Boeing misstänks för företagsspionage", 030505

⁹ TT "Pentagon skjuter upp leasingavtal med Boeing", 031202

¹⁰ Wall Street Journal "Verizon sues Nextel over prototypes of new cellphone", 030627

Artikeln belyser delvis svårigheten i att veta vilken kundinformation ett samarbetande företag har tillgång till och hur denna behandlas. Det bakomliggande syftet kan i värsta fall vara ett annat och det är därmed viktigt för både företag och myndigheter att noga kontrollera de företag och leverantörer man samarbetar med. Detta kan försvåras av att extern support ofta förekommer gällande avancerade tekniska system och IT.¹¹

3.5 Före detta anställd misstänkt för företagsspionage

Ett världsledande biofarmaceutiskt företag har stämt en före detta anställd för dataintrång och olovlig befattning med affärshemligheter. Strax innan den åtalade påbörjade sin nya anställning, hos en global konkurrent, skall han ha kopierat ner ett stort antal konfidentiella filer med information om företagets produkter och forskning. Företaget misstänker att mannen hade för avsikt att ge informationen till sin nya arbetsgivare. Konkurrenten nekar till att företaget skulle ha fått eller varit intresserade av att ta del av affärshemligheter och uppger att företaget förbjuder anställda att använda sig av hemlig information från tidigare arbetsgivare.¹²

3.6 Amerikan hemskickad från Brasilien

En anställd vid det amerikanska jordbruksdepartementet har fått lämna Brasilien under ett besök i landet. Personen ifråga besökte olovligen en sojabönsfarm och ertappades samla på sig infekterade sporer vilka kan sprida sig till friska sojaplantor. Enligt uppgifter i Agence France Presse betecknade brasilianska myndigheter fallet som en form av företagsspionage varpå den amerikanska ambassaden skickade hem den anställde.¹³

3.7 Företagsspionage hos bageri

Ett familjeägt bageri i USA är välkänt för sitt brödrecept. Detta recept har tillsammans med andra recept stulits av en konkurrerande bagare. I de flesta fall som uppmärksammas rör företagsspioneri högteknologiska produkter och områden men i detta fall gällde det bröd. Konkurrenten stal recepten samt videofilmade bageriet. Borgensumman för den misstänkte har satts högt då polisen misstänker att det kan finnas kopplingar mellan honom och terroristorganisationer gällande penningtvätt.¹⁴

¹¹ The New York Times "Uneasiness about security as government buys software", 030707

¹² San Francisco Chronicle "Bayer sued in spy case employee allegedly stole rivals' secrets", 030724

¹³ Agence France Presse "US official leaves Brazil after accusation of industrial espionage", 030902

¹⁴ Independent Newspapers "Baker hit with \$30m suit over 'stolen' recipes", 030706

4 Europa

4.1 Rapporterad ökning av företagsspionage

4.1.1 Rumänien

Elektroniskt spionage mellan företag uppges öka i Rumänien. Flera företag avsätter särskilda resurser både ekonomiskt och organisatoriskt för att spionera på konkurrenter och en stor mängd utrustning för företagsspionage säljs illegalt. Den tekniska utrustningen göms effektivt i annan utrustning eller inredning och placeras ibland hos en myndighet eller samarbetande part och inte alltid direkt hos det företag man söker information om.¹⁵

Artikeln är intressant inte minst då det visar på en ökning av företagsspionage i östeuropeiska länder samt ett modus där utrustning för spionage placeras hos någon som har kontakt med det aktuella företaget istället för hos företaget självt.

4.1.2 Tyskland

Även från Tyskland rapporteras förekomsten av företagsspionage ha ökat. Det är främst högteknologiska företag, oavsett storlek, inom IT, mekanik och biltillverkningsindustrin som bedöms vara utsatta. Få kända fall klaras upp och tyska företag uppmanas därför att tillsätta ekonomiska medel för att bekämpa spionage i form av bättre säkerhetsutrustning. Enligt uppgifter i Agence France Presse bedriver bland annat Iran företagsspionage mot Tyskland och företag uppges i allt högre utsträckning använda illegala metoder för att inhämta information.¹⁶

4.2 Läkemedelskoncern anklagas för företagsspionage

En dansk läkemedelskoncern misstänks för företagsspionage. Företaget har anmälts av en tysk koncern som säger sig ha bevis för att det danska bolaget skall ha kommit över intern företagsinformation och affärshemligheter. Bolaget skall enligt uppgift ha anlitat en fransk privatdetektiv som förmedlat hemliga dokument från konkurrentens huvudkontor. Bolaget medger att de anlitat en privatdetektiv men nekar till företagsspionage och koncernchefen uppger att den information som finns hos företaget har införskaffats på laglig väg. Hovrätten har beslutat att samtliga dokument skall återlämnas till det tyska bolaget.¹⁷

4.3 Rättegång om företagsspionage i Finland

Två tidigare anställda, en företagare och en väktare, vid en fabrik i Finland står åtalade för företagsspionage. De misstänks ha stulit motordelar samt kommit över ritningar för tillverkning vilka skall ha använts i företagarens affärsverksamhet. Målsägaren yrkar skadestånd på cirka 5,1 miljoner kronor.¹⁸ Detta är ytterligare ett i raden av exempel där före detta anställda anklagas för företagsspionage.

¹⁵ Rompres (Romanian National News Agency) "Corporate espionage has become trendy in Romania, says SRI report", 030306

¹⁶ Agence France Presse "Industrial espionage on the rise in Germany: security group", 030729

¹⁷ TT "Dansk koncern anklagas för företagsspionage", 030809

¹⁸ TT "Rättegång om företagsspionage inledd i Finland", 030526

4.4 Spionage i brittisk försvarsindustri

En anställd i den brittiska försvarsindustrin har dömts till tio års fängelse för att ha försökt sälja brittiska försvarshemligheter till Ryssland. Domstolen slog fast att mannen hade erbjudit hemligstämplat material värt flera miljoner pund till brittiska agenter som utgett sig för att vara ryska köpare. Mannen, som erkände de nio åtalpunkterna för spionage och stöld, greps förra året.¹⁹

4.5 Spansk fotbollsklubb avlyssnad

Enligt uppgifter i brittiska Independent Newspapers har F.C. Barcelona, en av Spaniens främsta fotbollsklubbar, haft problem med informationsläckage från klubbens styrelsemöten. Den spanska polisen har hittat dolda mikrofoner i styrelserummet efter att en av deltagarna vid ett möte upptäckt främmande föremål under bordet.²⁰ Fotbollsklubbar riskerar att utsättas för företagsspionage då de omsätter stora belopp och konkurrerar om både spelare och publik.

4.6 Före detta anställd åtalad för stöld

Göteborgsposten skriver att ett svenskt företag inom färgbranschen har utsatts för vad företaget anser vara företagsspionage och stöld. Det hela började med att två nyckelpersoner skall ha sagt upp sig från företaget och startat en konkurrerande verksamhet i vilken de marknadsförde produkter med exakt samma innehåll. Informationen skall de ha fått från en före detta säljare vid företaget som uppges ha läst företagets e-post och skickat breven vidare till konkurrenten. En trolig orsak till händelsen uppges vara missnöje över att både säljaren och hans fru, som också var anställd vid företaget, blivit uppsagda. Enligt det drabbade företagets VD har händelsen inte medfört någon ekonomisk skada. Företaget har ändå polisanmält konkurrenterna för att ha initierat företagsspionage och åtal har väckts mot den före detta säljaren som hävdar att han inte minns att han skickat informationen.²¹

4.7 Tillverkningsföretag stämde konkurrent

Två svenska företag som bedriver konkurrerande tillverkning av tillbehör inom bilindustrin har hamnat i konflikt. Det ena företaget anklagas för att använda sig av ritningar som ursprungligen tagits fram hos det andra företaget och har stämts för varumärkesintrång, upphovsrättsintrång och olovlig befattningsmed företagshemlighet. Ritningarna skall ha tagits med av före detta anställda som gått över till det konkurrerande företaget.²²

4.8 Dom i spionaget mot Ericsson

Tre personer greps i slutet av 2002 misstänkta för grovt spioneri alternativt grovt företagsspioneri riktat mot det svenska storföretaget Ericsson. Tingsrätten slog i somras fast att högteknologisk information hade lämnats ut till Ryssland, något som kunde vålla skador för totalförsvaret och därmed rikets säkerhet. Tingsrätten tog samtidigt hänsyn till att det inte fanns något militärt hot mot Sverige under den aktuella tiden och att den skada spionaget har orsakat kan komma att vara inaktuell inom en snar framtid på grund av dagens snabba teknikutveckling.²³ I oktober föll hovrättens dom mot de åtalade. Den så kallade

¹⁹ TT "Tio år för spionage i brittiska försvarsindustrin", 030404

²⁰ The Independent "Barcelona in bugging scandal", 030831

²¹ GP "Säljare åtalad för dataintrång", 030607

²² GP "Halländskt företag stämde konkurrent", 030719

²³ GP "Ericssonspionen dömd till åtta års fängelse", 030618,
Svenska Dagbladet "Åtta års fängelse för spionage mot Ericsson", 030618

huvudmannen dömdes till åtta års fängelse för grovt spioneri, en av de två medåtalade fick straffet höjt från tre till fyra år och den andre frikändes helt. Huvudmannen skall ha överlämnat hemlig information om de mobilsystem Ericsson tillverkar till två ryska ambassadtjänstemän som senare utvisades. Informationen skall ha varit användbar för att både störa och avlyssna systemen vilket kan orsaka både Ericsson och det svenska försvaret stor skada.²⁴

4.9 Svenska ambassader avlyssnade

Svenska ambassader runt om i världen rapporterar om misstänkt spioneri. Enligt uppgift lämnar lokal- och hushållsanställda i Iran information till säkerhetstjänsten och ambassaden avlyssnas och får post censurerad. Även tjänstemännen vid ambassaden i Syrien uppges utgå från att telefoner och fax är avlyssnade liksom att bostäder och resor övervakas. Svenska ambassaden på Kuba och på Honduras lämnar liknande uppgifter och även intrång i personalens bostäder skall ha förekommit. Säkerhetschefen vid UD beskrivs ta allvarligt på uppgifterna.²⁵

Att svenska ambassader och dess personal utsätts för avlyssning och står under bevakning av den nationella säkerhetstjänsten är inte ovanligt. Samtidigt kan det ge en indikation på att även andra svenska myndigheter och företag utomlands utsätts för spionage. De erfarenheter som finns ute på världens ambassader kan därmed hjälpa till att kartlägga säkerhetsläget i respektive land och underlätta informations spridning till svenskt näringsliv utomlands.

²⁴ Svenska Dagbladet "Spionage kostade 100-tals miljoner", 031021

²⁵ Aftonbladet "De avlyssnar oss överallt", 030626